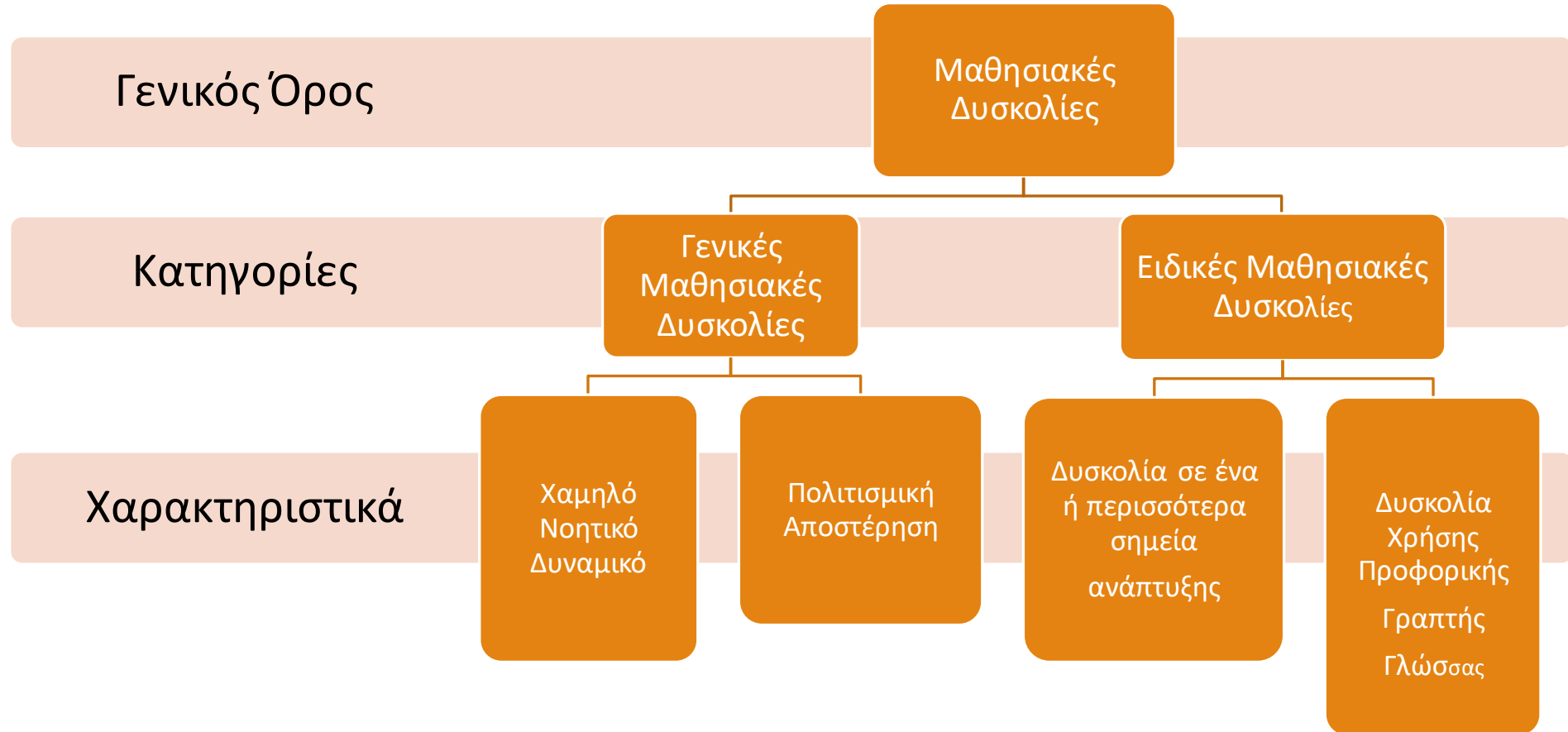

Μαθαίνω να γράφω σωστά: Εξειδικευμένο Πρόγραμμα
Παρέμβασης στη δυσγραφία.
Ηλιοπούλου Μάρθα

Εννοιολογική Αποσαφήνιση

Μαθησιακές Δυσκολίες στην παραγωγή γραπτού λόγου:

Με τον όρο «μαθησιακές δυσκολίες στην παραγωγή γραπτού λόγου» εννοούμε τις δυσκολίες που συναντούν παιδιά και έφηβοι, συγκριτικά με τους συνομήλικούς τους, στην αναγνώριση και κατανόηση γραπτών λέξεων και κειμένων και γενικότερα στην παραγωγή γραπτού λόγου, όταν οι δυσχέρειες αυτές δεν σχετίζονται με νοητική Υστέρηση (Σπαντιδάκης,2011).

Η γραφή είναι μια σύνθετη ψυχοκινητική δεξιότητα που απαιτεί κινητική, αντιληπτική και γνωστική επεξεργασία και αναπαράσταση αντικειμένων, γεγονότων και λέξεων.

Αποτελείται από 4 πολύ βασικά «συστατικά»:

- την ταχύτητα,
- τη ροή,
- την άνεση,
- την ευαναγνωσία.

Δυσλεξική Δυσγραφία

Ο Σπαντιδάκης(2011) αναφέρεται στον όρο δυσλεξική δυσγραφία, περιγράφοντας τα άτομα που έχουν αυτή τη δυσκολία ως μαθητές που παρουσιάζουν ελλείψεις μεταγνωστικές δεξιότητες. Δεν έχουν επίγνωση των δυνατοτήτων τους ούτε και των αδυναμιών τους ως συγγραφείς και δυσκολεύονται να προσδιορίσουν τις απαιτήσεις που θέτει το θέμα με το οποίο ασχολούνται.

Ειδική Δυσγραφία

- Τον όρο αυτό χρησιμοποιεί η Τρίγκα-Μέρτικα(2010) για να περιγράψει τις δυσκολίες των μαθητών στην παραγωγή γραπτού λόγου.
- Τονίζει ότι οι δυσκολίες αυτές χωρίζονται σε προβλήματα σχεδιασμού και σε προβλήματα βελτίωσης.
- Στη συνέχεια αναφέρεται όμως και στη μη ειδική δυσγραφία, την οποία τη διαχωρίζει από την ειδική δυσγραφία και επισημαίνει ότι μπορεί να είναι αποτέλεσμα νοητικής υστέρησης, συναισθηματικών προβλημάτων, ελλιπούς φοίτησης στο σχολείο ή ακατάλληλης διδασκαλίας.

Πώς εμφανίζεται η Δυγγραφία;

μεγάλα γράμματα,

δυσκολία ακολουθίας των γραμμών του τετραδίου,

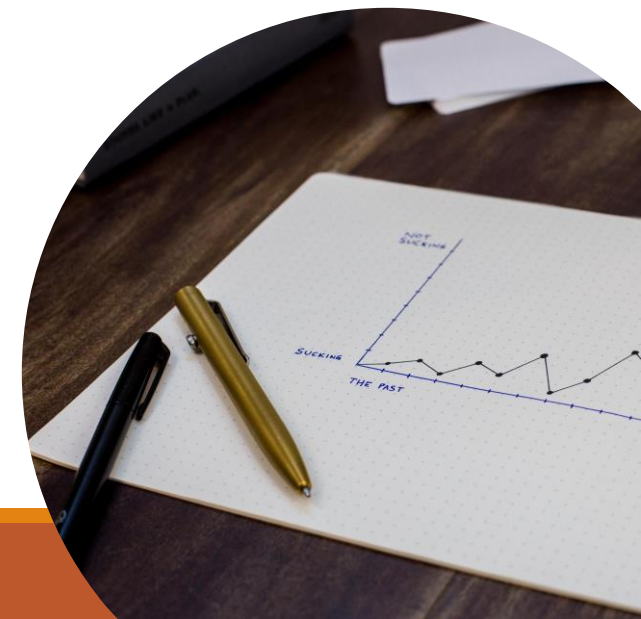
αντιστροφές γραμμάτων,

φτωχό επίπεδο ζωγραφικής,

δυσκολία συντονισμού κινήσεων-αδεξιότητα,

κακή στάση σώματος κατά τη γραφή (σκύψιμο),

κακή ποιότητα γραμμάτων.

Οι δυσκολίες τους....

- Παρουσιάζουν αδυναμία όχι μόνο να γράψουν δικά τους κείμενα αλλά και να αντιγράψουν κείμενα από τον πίνακα.
- Ο αριθμός των προτάσεων και των λέξεων που χρησιμοποιούν οι μαθητές είναι πολύ περιορισμένος.
- Παράγουν δυσανάγνωστα κείμενα.
- Γράφουν γράμματα και λέξεις με άνισες αποστάσεις.
- Αφήνουν ατελείς ορισμένες φράσεις ή λέξεις.
- Παρουσιάζουν ελλείψεις στα εσωτερικευμένα ειδικά οργανωτικά σχήματα τα οποία περιγράφουν τι πρέπει να περιλαμβάνει ένα κείμενο και με ποια σειρά.
- Δε χρησιμοποιούν σημεία στίξης (Σπαντιδάκης, 2011)

Μορφές Δυσκολιών

Δυσκολία γραφής: ακατάστατη μορφή γραφής μη αναγνώσιμη (ενωμένες λέξεις, υπερβολικά πολλά ορθογραφικά λάθη, γραφή πάνω ή κάτω από τις γραμμές κτλ.

Γλωσσική (εκφραστική) διαταραχή που αφορά τη γραπτή έκφραση: ο αριθμός των λαθών κάνει το περιεχόμενο του κειμένου μη κατανοητό.

Δυσκολία στη χρήση του συστήματος ορθογραφημένης γραφής: λέξεις ανορθόγραφα γραμμένες σε βαθμό που δύσκολα αναγνωρίζονται.

Ερωτηματολόγιο Δυγραφίας;

Το παιδί δυσκολεύεται να αποφασίσει με ποιο χέρι να γράψει;

Πιάνει το μολύβι με μη λειτουργικό τρόπο;

Δυσκολεύεται να διατηρήσει καλή στάση σώματος σε καθιστή θέση για αρκετή ώρα;

Σκύβει πολύ κοντά στο τραπέζι ενώ γράφει/ζωγραφίζει;

Τοποθετεί το χαρτί σε λάθος θέση ενώ γράφει;

Σηκώνει τον καρπό του στον αέρα ενώ γράφει;

Ασκεί υπερβολική πίεση μέσω του μολυβιού στο χαρτί;

Ασκεί πολύ μικρή πίεση στο χαρτί (γράφει πολύ απαλά);

Κουράζεται πολύ εύκολα όταν γράφει;

Αποφεύγει δραστηριότητες γραφής/ζωγραφικής;

Δυσκολεύεται να σχηματίσει σχήματα ή γράμματα;

Παράγει γράμματα ή αριθμούς καθρεπτικά (πχ 3 αντί για ε);

Ξεκινά να γράφει από τη δεξιά μεριά της σελίδας;

Αφήνει πολύ μικρά ή καθόλου κενά ανάμεσα στις λέξεις;

Τα γράμματα στις λέξεις/στα κείμενα είναι δυσανάλογα, ως προς το μέγεθός τους;

Τα σχήματα ή γράμματα δεν είναι ολοκληρωμένα (λείπει κάποιο μέρος τους);

Γράφει με πολύ αργό ρυθμό;

Δυσγραφία & Τρόποι Αντιμετώπισης

Επιμένουμε στη διόρθωση
ορθογραφικών λαθών.

Χρησιμοποιούμε μολύβια με
μαλακή μύτη.

Τρόποι
Αντιμετώπισης

Χρησιμοποιούμε στίλο με τη
γόμα στο καπάκι του.

Επιμένουμε σε ασκήσεις πρώτης
γραφής (σε όποια ηλικία και αν
βρίσκεται το παιδί).

Δυσγραφία & Τρόποι Αντιμετώπισης

Χρησιμοποιούμε παιχνίδια με λαβύρινθους, υπενθυμίζοντας, πάντα, στο παιδί να μη βγαίνει απ'έξω.

Βάζουμε το παιδί να αντιγράψει, καθημερινά, μία με δύο προτάσεις πάνω σε έντονες γραμμές τετραδίου, βάζοντας από κάτω ένα χάρακα για να μην ξεφεύγει.

Τρόποι Αντιμετώπισης

Βάζουμε το παιδί να χρωματίζει τα γράμματα της αλφαβήτου, αφού τα έχουμε σχεδιάσει σε χαρτόνι και τα έχουμε κόψει, υπενθυμίζοντάς του να μη βγαίνει από το κενό.

Φτιάχνουμε λεξούλες με διακεκομμένες τις γραμμές και ζητάμε από το παιδί να τις περάσει από πάνω με το μολύβι, χωρίς να βγαίνει από τις γραμμές.

Πρόγραμμα Παράμβασης

Δεξιότητες
Γραφής

Εξάσκηση
Γραφής

Γραπτή
Έκφραση

Ειδικός Παιδαγωγός & Δυσγραφία

Να σχεδιάσει μόνο
του γράμματα.

Να σχεδιάσει γραμμές: ίσιες,
ζικ-ζακ, κάθετες, οριζόντιες,
διαγώνιες, σπирάλ κτλ.

Δραστηριότητες
Έναρξης

Να σχεδιάσει σχήματα:
τετράγωνο, κύκλο, τρίγωνο
κτλ.

Να συνεχίσει τα σχήματα που
εσείς ξεκινήσατε να
σηματίζετε στον πίνακα.

Ειδικός Παιδαγωγός & Δυσγραφία

Να ζωγραφίσει ό,τι θέλει.

Να συνεχίσει τα γράμματα που εσείς αρχίσατε πχ. κάνετε ένα /ο/ και ζητάτε να σας το κάνει /α/ κα.

Δραστηριότητες
Έναρξης

Να δουλέψετε την σωστή φορά των γραμμάτων με το δάχτυλο του πχ. το /ε/ κοιτάει προς τα δεξιά.

Να γράψει λέξεις και προτάσεις.

Τομείς Εργοθεραπευτικής Παρέμβασης

Βασικές αρχές ε/θ
παρέμβασης στην
δυσγραφία

Ενίσχυση απτικής
καταγραφής

Ενίσχυση
αιθουσαίας και
ιδιοδεκτικής
καταγραφής

Ενίσχυση οπτικής
καταγραφής

Βελτίωση
προτύπων κίνησης
και στασικότητας

Βελτίωση εικόνα
σώματος

Ενίσχυση
ιδεασμού

Ενίσχυση κινητικού
σχεδιασμού

Βελτίωση μνήμης

Ενίσχυση
συναισθήματος

Αποδεκτοί και λανθασμένοι τρόποι κρατήματος του εργαλείου γραφής.

Αποδεκτοί τρόποι κρατήματος του εργαλείου γραφής.

Λανθασμένοι τρόποι κρατήματος του εργαλείου γραφής.

Κάρτα υπενθύμισης του τρόπου γραφής για χρήση από το μαθητή

Αποδεκτή θέση ποδιών

Αποδεκτή θέση πλάτης

Αποδεκτή θέση επιφάνειας εργασίας για αριστερόχειρες και δεξιόχειρες μαθητές

Αποδεκτή θέση επιφάνειας εργασίας

Αποδεκτός τρόπος κρατήματος του εργαλείου γραφής

Ο στασικός έλεγχος, η σταθερότητα κορμού και ωμικής ζώνης είναι απαραίτητα για τη σωστή και σταθερή στάση σώματος σε καρέκλα και τη λειτουργική χρήση χεριών κατά το γράψιμο.

Όσον αφορά τη στάση του σώματος σε καθιστή θέση, το γραφείο και η καρέκλα πρέπει να βρίσκονται στο σωστό ύψος ανάλογα με το παιδί, τα πόδια πρέπει να ακουμπάνε στο πάτωμα, τα γόνατα και οι γοφοί σε γωνία 90ο με την πλάτη ευθεία, τους ώμους χαλαρούς και τους βραχίονες να στηρίζονται στο θρανίο.

Η θέση του χαρτιού στο θρανίο πρέπει να είναι στην ίδια ευθεία με το αντιβράχιο του χεριού γραφής.

Δεξιόχειρες

Όσον αφορά την κατεύθυνση γραφής, εννοείται η ικανότητα του παιδιού να γράφει τα γράμματα και τους αριθμούς στραμμένα προς τη σωστή κατεύθυνση.

Αυτό σημαίνει ότι τα γράμματα και οι αριθμοί ξεκινούν πάντα από την κορυφή και πηγαίνουν προς τα κάτω και από αριστερά προς τα δεξιά.

Για αυτό απαιτείται εκμάθηση χωρικών εννοιών «δεξιά - αριστερά», «πάνω - κάτω», «χαμηλά - ψηλά» όσον αφορά τον σώμα του παιδιού και το περιβάλλον του.

Αριστερόχειρες

Γράφω τα Γραμματάκια στη Σωστή Θέση στις Γραμμές

Τα κεφαλαία/μεγάλα γράμματα γράφονται σε ολόκληρη τη γραμμή, δηλαδή στον ουρανό και το γρασίδι.

1) Τα μικρά γράμματα γράφονται τα περισσότερα μόνο στο γρασίδι

2) Υπάρχουν κάποια γραμματάκια που γράφονται στο γρασίδι και στον ουρανό

3) Κάποια άλλα γράφονται στο γρασίδι και στο χώμα

Σχέδιο 1

α ε λ κ ν ο π σ τ υ ω η

Σχέδιο 2

β δ θ ρ ζ ξ

Σχέδιο 3

γ μ ρ φ χ ψ

Σχέδιο 4

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ

Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

Εκπαιδευτική Διαδικασία

Λέμε στο παιδί: «Θυμάσαι όταν είχαμε παρατηρήσει ότι κάποια γράμματά σου δεν τα γράφεις πάνω στη γραμμή και ότι έτσι δυσκολευόμαστε και εσύ και εγώ να διαβάσουμε αυτά που γράφεις; Γι' αυτό σήμερα θα κάνουμε κάποιες ασκήσεις ώστε να γράφεις όλα τα γράμματα όπως πρέπει».

Παίρνουμε κάποια πρόταση που έχει γράψει το παιδί παλιότερα και την ξαναγράφουμε εμείς σωστά τοποθετώντας τις λέξεις πάνω στη γραμμή.

Του εξηγούμε ότι θα κάνουμε κάποιες ασκήσεις πιο μηχανιστικές που θα τον βοηθάνε να «πατάνε» όλα τα γράμματα στη γραμμή ώστε το κείμενο να είναι ευανάγνωστο.

Παίρνουμε ένα κείμενο και ζητάμε απ' το παιδί να χωρίσει τα γράμματα σε τρεις ομάδες (σ' αυτά που εξέχουν προς τα πάνω π.χ. β, δ, σ' αυτά που εξέχουν προς τα κάτω π.χ. ρ, μ, και σ' αυτά που δεν εξέχουν ούτε προς τα πάνω ούτε προς τα κάτω π.χ. ο, π). Μόλις αναγνωρίσει σε ποια κατηγορία ανήκει κάθε γράμμα, βρίσκει την κάρτα του και την τοποθετεί στο αντίστοιχο κουτί.

Εκπαιδευτική Διαδικασία

Παίρνουμε το πεντάγραμμο και δείχνουμε στο παιδί πώς να γράφει τα γράμματα που δεν εξέχουν καθόλου (βλ. σχέδιο 1) και στη συνέχεια του ζητάμε να τα γράψει το ίδιο. Η διαδικασία αυτή επαναλαμβάνεται μέχρι το παιδί να τα γράψει σωστά.

Επαναλαμβάνουμε την ίδια διαδικασία με το βήμα 5 για τα γράμματα που εξέχουν προς τα πάνω (βλ. σχέδιο 2).

Επαναλαμβάνουμε την ίδια διαδικασία με το βήμα 5 για τα γράμματα που εξέχουν προς τα κάτω (βλ. σχέδιο 3).

Γράφει λέξεις στο πεντάγραμμο.

Γράφει λέξεις στο τετράδιό του, όπου η κάτω γραμμή έχει υπογραμμιστεί με μαρκαδόρο.

Παραδείγματα Εφαρμογής

Γράβει:

~~Μιχαηλικάτνεκέρο~~
~~Ιτενέκαρεστηχλοσο Πουτσακας~~

~~Ιθανικαίτενομορφο~~
~~Καθδινετροκουτι,ακέρο~~

Αντιγραφή από κέρτα σε κέρτα:

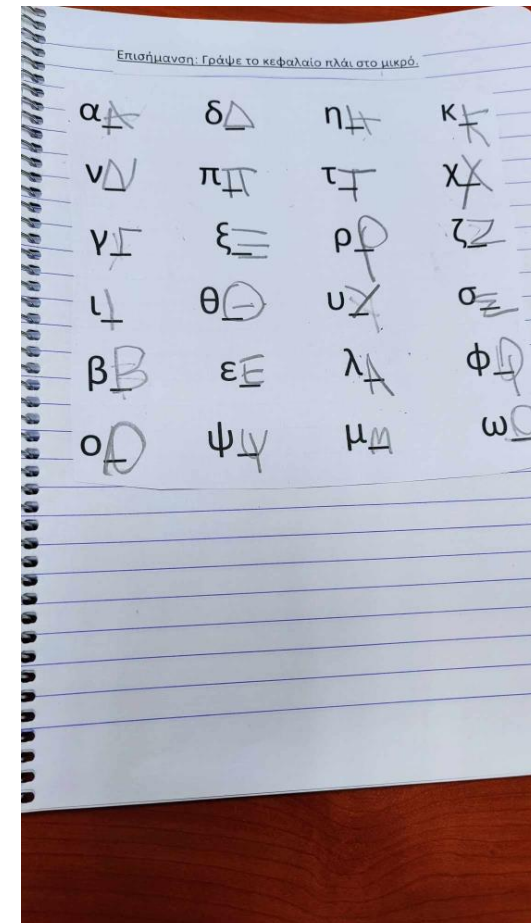
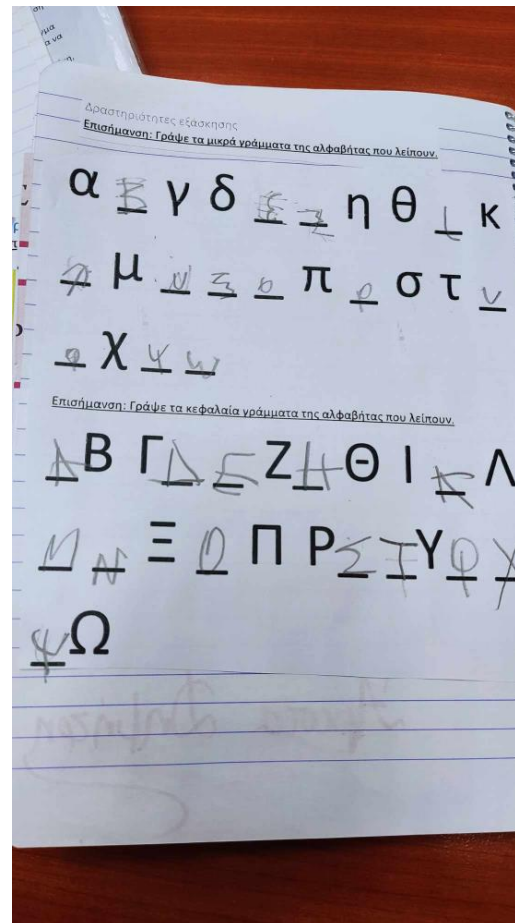
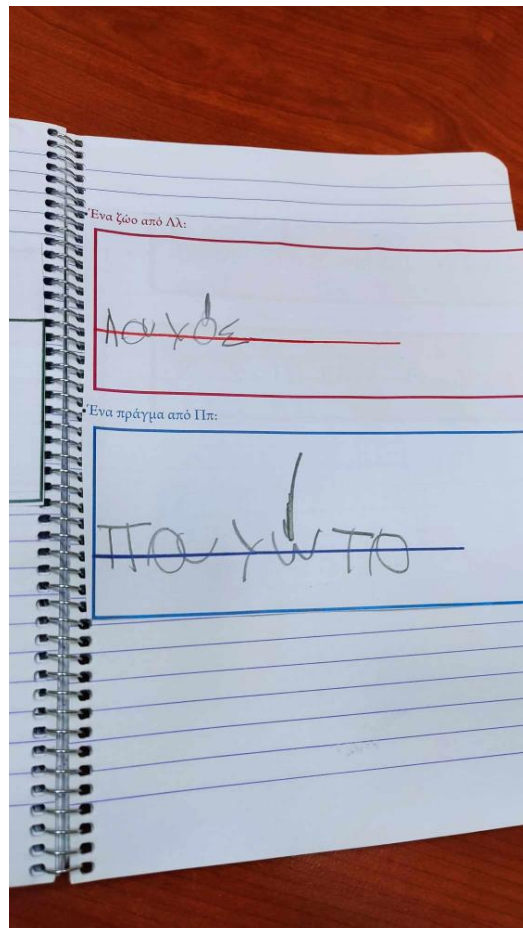
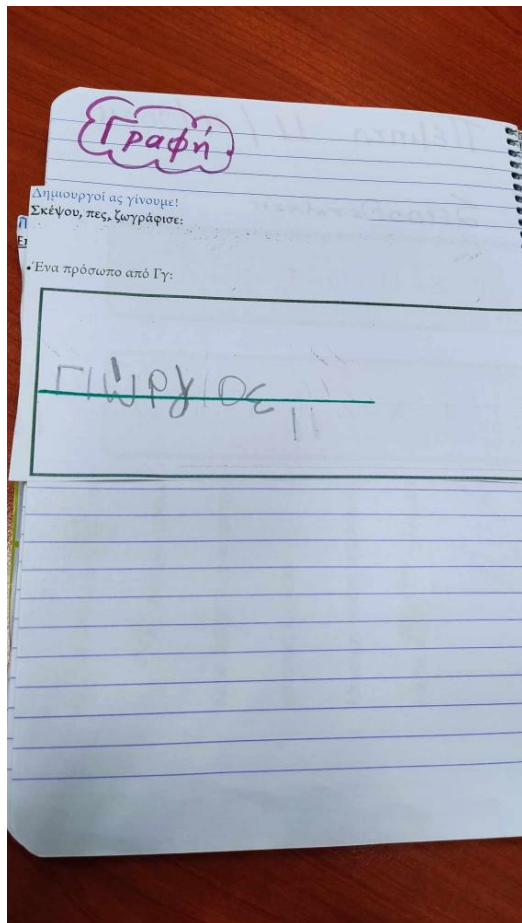
~~Μιχαηλικάτνεκέρο~~
~~Μιχαηλικάτνεκέρο~~

→ ~~Μιχαηλικάτνεκέρο~~
~~Σημειώσεις Πουτεν~~

~~Δεξεν σοτιρεκι και ανσεγέτι~~
~~συνκαταστικηροσσε~~

Ξεσοκιζω αμε α α α το πανι.

Παραδείγματα Εφαρμογής

Βιβλιογραφία

Αδημοσίευτο υλικό: Ηλιοπούλου Μ. *Εξειδικευμένο Πρόγραμμα Παρέμβασης στη δυσγραφία. Μαθαίνω να γράφω σωστά*. Σπάρτη: Mybook.gr.

Αγαλιώτης, Ι. (2009). Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες- Συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς Ειδικές Ανάγκες- Εκπαίδευση Χαρισματικών Παιδιών. Σημειώσεις για το Πρόγραμμα Εξειδίκευσης «Εκπαίδευση Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες». Θεσσαλονίκη: ΠΑΜΑΚ.

Βλάχος, Φ. & Παπαδημητρίου, Α. (2003). Διερεύνηση των προβλημάτων γραφής σε παιδιά σχολικής ηλικίας. Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Ψυχολογίας Α.Π.Θ., Τόμος Ε΄, 369-381.

Μαρκοβίτης, Μ & Τζουριάδου, Μ. (1991). Μαθησιακές Δυσκολίες Θεωρία και Πράξη. Θεσσαλονίκη, Προμηθεύς.

Παντελιάδου, Σ. (2011). Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη Τι & Γιατί. Αθήνα: Πεδίο.

Rijntjes, M., Dettmers, C., Buchel, C., Kiebel, S., Frackowiak, R. S. J., & Weiller, C. (1999). A blueprint for movement: functional and anatomical representations in the human motor system. *Journal of Neuroscience*, 19, 8043-8048.

Τζιβνίκου, Σ. (2015). Μαθησιακές δυσκολίες - διδακτικές παρεμβάσεις. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5332>

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ

Δυσγραφία: όταν τα “κακά γράμματα” σημαίνουν κάτι περισσότερο!

Υπεύθυνη Προγράμματος: Μάρθα Ι. Ηλιοπούλου
Υπεύθυνη στο Κέντρο Αγωγής Παιδιού & Εφήβου «Εξέλιξη»
Ειδική Παιδαγωγός/Φιλολόγος
MA Special Education/B.T.E.C. Edexcel
Μέλος Πανελλήνιας Ένωσης Ειδικών Παιδαγωγών

Τηλέφωνο Επικοινωνίας: 27310 82009
E-mail: mieropteia@gmail.com
Facebook και Instagram: Μάρθα Ηλιοπούλου

